

TYÖELÄMÄ- JA TASA-ARVO- VALIOKUNNAN LAUSUNTO 2/2007 vp

Hallituksen toimenpidekertomus vuodelta 2006

Perustuslakivaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 18 päivänä huhtikuuta 2007 lähettäessään hallituksen toimenpidekertomuksen vuodelta 2006 (K 4/2007 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi perustuslakivaliokuntaan samalla määrännyt, että erikoisvaliokuntien on annettava asiasta lausunto perustuslakivaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- johtaja Matti Pukkio, ylitarkastaja Martti Myllylä, lainsäädäntöneuvos Tarja Kröger,

- vanhempi hallitussihteeri Päivi Kantanen ja työmarkkinaneuvos Eero Polus, työministeriö
- johtaja Tarja Heinilä-Hannikainen, lääkintöneuvos Asko Aalto, hallitusneuvos Jaakko Hannula, hallitussihteeri Antti Janas, neuvotteleva virkamies Heikki Palm ja ylilääkäri Tuula Putus, sosiaali- ja terveysministeriö
- opetusneuvos Arja Mäkeläinen, hallitusneuvos Timo Lankinen ja ylitarkastaja Jaana Hättälä, opetusministeriö
- ylitarkastaja Tuula Sillanpää, Tasa-arvovaltuutetun toimisto
- pääjohtaja Harri Vainio ja osastonylilääkäri Henrik Nordman, Työterveyslaitos.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Valiokunta on käsitellyt hallituksen toimenpidekertomusta toimialaansa koskevin osin ja kertomuksen liiteaineistona olevan työllisyyskertomuksen vuodelta 2006.

Valiokunnan lausumat

Valiokunta on arvioinut sen omasta ehdotuksesta hyväksytyjä eduskunnan lausumia. Valiokunta pitää hallituksen antamia selvityksiä ja kannanottoja seuraavin huomautuksin asianmukaisina.

Tasa-arvon toteutuminen lasten huoltajuusasioissa

Eduskunta on tasa-arvolainsäädännön uudistamista koskevan hallituksen esityksen käsittelyn yhteydessä edellyttänyt hallituksen selvittävän, tehdäänkö lasten huoltajuusasioissa lainsäädännöstä, hallintokäytännöistä tai viranomaisten asenteista johtuen isä syrjiviä ratkaisuja, ja ryhtyvän tarvittaessa toimiin, jotta naisia ja miehiä kohdeltaisiin tasa-arvoisesti huoltajuuskysymyksissä.

Hallituksen kertomuksessa on esitelty huoltajuusasioiden käsittelyä sosiaalitoimessa ja tuomioistuimissa ja todettu tuomioistuinten määränneen lapsen asumaan isän luo joka kolman-

nessa tapauksessa ja äidin luo 65 %:ssa tapauksista. Lopuissa tapauksissa lapsi asuu vuorovierokoin isän ja äidin luona. Isien asema tuomioistuimen lopullisessa päätöksessä ei siis kertomuksen mukaan ollut niin synkkä, kuin aiemmin oli oletettu. Hallitus katsoo, ettei asia anna enää aihetta enempiin toimenpiteisiin.

Kertomuksen mukaan siitä, tehdäänkö lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevista asioista isä syrjiviä päätöksiä, ei ole kaiken kattavaa selvitystä. Sosiaalitoimessa asioita hoitavista työntekijöistä pääosa on naisia, ja kunnilla on ylipäänsä vaikeuksia saada riittävästi ammattitaitoisia ja kelpoisuusehdot täyttäviä sosiaalialue työntekijöitä. Valiokunta yhtyy kertomuksessa esitettyyn näkemykseen, jonka mukaan vanhempien tasa-arvoiseen kohteluun sosiaalitoimessa voidaan vaikuttaa turvaamalla työntekijöiden riittävä ammattitaito ja erityisosaaminen sekä palveluiden asianmukainen saatavuus.

Pääosassa tapauksista lapsen huoltajuudesta päätetään vanhempien välisellä sopimuksella. Valiokunta pitää vanhempien sopimuksia lapsen huollosta ja elatuksesta myönteisinä ottaen huomioon huoltajuusriitojen kielteiset vaikutukset niin lapsiin kuin aikuisiin. Valiokunta pitää kuitenkin tärkeänä, että vanhempien asemaa huoltajuudesta päätettäessä tutkittaisiin tarkemmin. Mielenkiintoista olisi saada tietoa esimerkiksi siitä, onko vanhemmilla ennakkokäsitys äidin isää vahvemman asemasta huoltajuuskiistoissa ja millaisia vaikutuksia ennakkokäsityksillä on asiaa koskeviin sopimuksiin.

Edellä esitetyillä perusteilla valiokunta katsoo, että eduskunnan asiaa koskevan lausuman seurantaa tulee jatkaa.

Nuorten yhteiskuntatakuu

Kertomuksen mukaan nuorten koulutus- ja yhteiskuntatakuun toteuttaminen aloitettiin vuoden 2005 alusta opetus- ja työministeriöiden yhteistyönä. Koulutustakuun osalta opetusministeriön tavoitteena on, että vuonna 2008 vähintään 97 % peruskoulun päättävistä aloittaisi samana vuonna lukiossa, ammatillisessa koulutuksessa tai peruskoulun lisäopetuksessa. Vuonna 2005 koulutuksessa jatkaneiden osuus oli 95,1 %.

Yhteiskuntatakuuta toimeenpannaan tarjoamalla kaikille alle 25-vuotiaille työttömille aktiiviratkaisu kolmen kuukauden työttömyyden jälkeen. Vuonna 2006 kolmen kuukauden työttömyysraja ylittyi 30 700 nuorella, joista 21 600:n kanssa sovittiin toimenpiteistä. Yhteiskuntatakuun toteutumisaste oli siis noin 70 %.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan kaikille peruskoulun päättävälle nuorille ei pystytty tarjoamaan jatkokoulutuspaikkaa. Suurin vaje koulutuspaikoista on pääkaupunkiseudulla. Osa peruskoulun päättävistä nuorista jää yrityksestään huolimatta vaille koulutuspaikkaa. Valiokunta pitää koulutuspaikkojen riittämättömyyttä erittäin huolestuttavana. Työelämään tulevien ikäluokkien pienentyessä ja työvoimapulan uhatessa maallamme ei ole varaa jättää yhtään nuorta toisen asteen koulutuksen ulkopuolelle. Valiokunta pitää välttämättömänä, että toisen asteen koulutuspaikkojen määrä saadaan tarvetta vastaavaksi ja yhteiskuntatakuu toteutetaan siten, että kaikista sen piiriin kuuluvista nuorista pystytään pitämään huolta. Samalla valiokunta toteaa, että työttömiksi ilmoittautuvien nuorten kohdalla aktiivisiin toimiin nuoren ohjaamiseksi koulutukseen, työharjoitteluun tai työhön pitäisi ryhtyä välittömästi eikä vasta kolmen kuukauden kuluttua.

Peruskoulun päättävistä nuorista noin 3 500 nuorta jää vuosittain toisen asteen koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle. Näistä noin 1 500 suorittaa peruskoulun lisäluokan. Ammatillisen perustutkinnon suorittaneista nuorista neljännes eli noin 11 000 ei pääse työmarkkinoille heti valmistumisen jälkeen. Saadun selvityksen mukaan tutkinnon suorittaneista noin 15 % eli 6 500 näyttää jäävän pysyvästi työmarkkinoiden ulkopuolelle.

Lukion päästötodistuksen saaneista nuorista alle puolet sijoittuu jatko-opiskeluun saman vuoden aikana ja 80 % löytää opiskelupaikan kahden vuoden sisällä lukion päättymisestä. Koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle jääviä on noin 4 %. Lisäksi työmarkkinoille jää noin 6 000 nuorta vuodessa pelkän ylioppilastutkinnon varassa. Koulutuksensa keskeyttää vuosita-

solla noin 35 000 opiskelijaa, joista 20 % jatkaa opiskelua muualla tai suorittaa tutkinnon toisessa oppilaitoksessa.

Valiokunta on erityisen huolissaan yhteiskunnan toimien ulkopuolelle jäävistä nuorista, joista monet tulevat työttömyyttä kokeneista perheistä - osalla isovanhemmatkin ovat olleet työttömiä. Saadun selvityksen mukaan vuonna 2004 oli 43 000 nuorta, jotka eivät olleet työttöminä työnhakijoina eivätkä koulutuksessa, armeijassa, eläkkeellä tai ulkomailla. Luvussa on mukana noin 12 000—15 000 kotona lastaan hoitavaa nuorta, mutta noin 30 000 nuoren tilanteesta ei ole tarkkaa tietoa.

Valiokunta pitää välttämättömänä, että nämä yhteiskuntatakuun ulottumattomissa olevat nuoret pyritään löytämään ja saamaan koulutus- ja työvoimapalvelujen piiriin. Niin sanotun etsivän nuorisotyön avulla on saatu osa näistä nuorista mukaan työpajatoimintaan. Valiokunta pitää tärkeänä, että etsivän nuorisotyön voimavaroja tähän työhön lisätään, jotta mahdollisimman monet nuoret tavoitettaisiin yhteiskunnan toimenpiteiden piiriin.

Vuoden 2006 työllisyyskertomus

Julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain 1 luvun 6 §:n nojalla työministeriö antaa vuosittain julkisen työvoimapalvelun tavoitteiden toteutumisesta sekä työvoimapalvelun tilaa ja kehitystä koskevan työllisyyskertomuksen käytettäväksi hallituksen toimenpidekertomuksen oheisaineistona.

Työllisyyskertomus vuodelta 2006 sisältää perusteellisen tietopaketin työllisyystilanteen kehityksestä ja vuonna 2006 toteutetuista työvoimapolitiittisista toimenpiteistä. Kertomus an-

taa hyvän kokonaiskuvan hallituksen harjoittamasta työllisyyspolitiikasta ja sen tuloksista.

Kertomuksen mukaan työllisten määrä lisääntyi eniten 60—64 -vuotiaiden ikäryhmässä, jossa työllisyysaste nousi 37,2 %:iin. Tämä osoittaa, että entistä useampi ikääntyvä työntekijä jatkaa pitempään työelämässä. Työttömiksi jääneiden yli 50-vuotiaiden on kuitenkin edelleen hyvin vaikea päästä takaisin työmarkkinoille.

Ikääntyvien työhön osallistuminen oli vuonna 2006 ensimmäistä kertaa suurempaa kuin nuorten. Työllisyysaste oli 55—64-vuotiailla 54,6 % ja alle 30-vuotiailla 52,9 %. Nuorten alhaiseen työllisyysasteeseen vaikuttavat paitsi pitkät opintoajat myös välivuosien suuri määrä.

EU:n tilastoista voidaan havaita, että perheettömien keski-ikäisten miesten työllisyysaste on Suomessa alhaisempi kuin EU-maissa keskimäärin. Suomalaiset keski-ikäiset miehet, joilla on alle 12-vuotiaita lapsia, ovat yli 91-prosenttisesti työelämässä, mikä vastaa suurin piirtein EU:n keskiarvoa. Sen sijaan sellaisten keski-ikäisten miesten, joilla ei ole alle 12-vuotiaita lapsia, työllisyysaste on Suomessa 78,8 %, kun se EU:ssa keskimäärin on 85,6 %. Tilastojen pohjalta näyttää siis siltä, että merkittävä osa perheettömistä keski-ikäisistä miehistä jää työelämän ulkopuolelle ja uhkaa syrjäytyä. Valiokunta pitää tärkeänä, että perheettömien keski-ikäisten miesten alhaisen työllisyysasteen syyt selvitetään ja etsitään keinoja, joilla tilannetta parannetaan.

Lausunto

Lausuntonaan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta esittää,

että perustuslakivaliokunta ottaa huomioon, mitä edellä on esitetty.

TyVL 2/2007 vp — K 4/2007 vp

Helsingissä 8 päivänä kesäkuuta 2007

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Arto Satonen /kok	Merja Kyllönen /vas
vpj.	Jukka Gustafsson /sd (osittain)	Esa Lahtela /sd
jäs.	Outi Alanko-Kahiluoto /vihr	Markus Mustajärvi /vas
	Susanna Haapoja /kesk	Sanna Perkiö /kok
	Hannakaisa Heikkinen /kesk	Paula Sihto /kesk
	Anna-Maja Henriksson /r	Katja Taimela /sd
	Arja Karhuvaara /kok	Tarja Tallqvist /kd
	Merja Kuusisto /sd	Jyrki Yrttiaho /vas.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Ritva Bäckström.